

Основні принципи та особливості змісту освіти дорослих

Курінний О.В., викл. СНАУ, Лук'янова Ю.М. викл. СНАУ

Освіта - багатоплановий об'єкт, велика сукупність його проблем підрозділяється на кілька дослідницьких напрямків, кожне з яких має свій особливий предмет і відповідний понятійний апарат. Освіта дорослих - невід'ємна й у той же час відносно відособлена частина системи освіти. Створенням і розвитком принципів навчання дорослих займається андрагогіка (із грецького andros – «доросла людина, зрілий чоловік» + ago – «веду». тобто теорія навчання дорослих).

Думаємо, що дорослий володіє п'ятьма специфічними відмітними характеристиками: 1) усвідомлює себе самотійною, самокерованою особистістю, 2) має запас життєвого, професійного, соціального досвіду, що стає усе більш важливим джерелом навчання його самого і його колег, 3) в основі його готовності до навчання лежить прагнення за допомогою навчання вирішити свої життєво важливі проблеми і досягти конкретних цілей, 4) прагне до невідкладної реалізації отриманих знань, умінь, навичок і якостей, 5) навчальна діяльність дорослого значною мірою обумовлена тимчасовими, просторовими, побутовими, професійними, соціальними факторами (умовами).

Виходячи з вищевикладеного, сформулюємо основні принципи навчання дорослих:

верховенство самотійного навчання, коли саме самотійна діяльність осіб, що навчаються стає основним видом навчальної роботи дорослих;

організація спільної роботи, зв'язаної з плануванням, реалізацією й оцінюванням процесу навчання;

опора на досвід людей, що навчаються, котрий використовується в якості одного з джерел навчання;

індивідуалізація навчання: кожна людина, що навчається разом з викладачем створює індивідуальну програму навчання;

системність навчання, що припускає дотримання відповідності цілей, змісту, форм, методів, засобів навчання й оцінювання результатів;

контекстність навчання - переслідуються конкретні життєво важливі цілі для людини, що навчається;

актуалізація результатів навчання – невідкладне застосування на практиці набутих знань, умінь, навичок, якостей;

елективність навчання - надання певної свободи при виборі цілей, змісту, форм, методів, джерел, засобів, термінів, часу, місця навчання й оцінюванні результатів;

розвиток освітніх потреб;

Зміст освіти дорослих повинен відповідати конкретним потребам конкретних людей і охоплювати практично всі аспекти життя і всі сфери знань. З достатнім ступенем умовності воно може бути підрозділене на два основних змістовних блоки: 1) соціально-рольове і 2) загальнокультурне або загальнорозвиваюче. Освіта дорослих, зв'язана з задоволенням освітніх потреб у рамках першого змістовного блоку, можна підрозділити на три групи: 1) професійне (зв'язане з задоволенням потреб становлення й удосконалювання особистості як працівника, учасника виробничої сфери); 2) сімейно-побутової, задовольняючої потреби в становленні і розвитку умінь, навичок, знань і особистісних якостей, необхідних для ефективного виконання ролей членів родини; 3) соціальне, орієнтоване на розвиток і удосконалювання функцій людини як члена суспільства, громади, соціальної групи.

Загальнокультурну освіту дорослих, у свою чергу, можна підрозділити на: 1) загальну середню, що задовольняє потреби в завершенні загальної середньої освіти; 2) освіта, що задовольняє потреби індивіда в розвитку своєї особистості; 3) освіта, спрямована на підтримку і розвиток свого здоров'я; 4) освіта, що задовольняє потреби людини в змістовному проведенні дозвілля.

Усе це має на увазі навчання дорослих в області гуманітарних наук, медицини, фізичної культури.

Соціально-рольова освіта дорослих, що сприяє самовизначенню людини в різних сферах діяльності, покликано дати можливість людині отримати або удосконалити його професійні знання, уміння, навички, необхідні в сфері

виробничого життя; знання, уміння, навички і якості, необхідні йому в суспільному і сімейному житті. Це зв'язано з навчанням дорослої людини в області філософії, соціології, психології, педагогіки, андрагогіки, медицини, права, економіки.

Особливостями змісту всіх напрямків освіти дорослих є функціональна залежність його від потреб конкретної особистості і відсутність твердої його прив'язки до традиційних рівнів утворення (початкове, середнє, вище).

Зміст освіти дорослих повинен відповідати конкретним потребам конкретних людей і охоплювати практично всі аспекти життя, всі галузі знань. З достатнім ступенем умовності вона може бути підрозділена на два основних змістовних блоки: 1) соціально-рольовий і

2) загальнокультурний, або загальнорозвивальний.

Освіту дорослих, що пов'язана із задоволенням освітніх потреб у рамках першого змістовного блоку, можна підрозділити на три групи:

- професійна (пов'язана із задоволенням потреб становлення й удосконалювання особистості як працівника, учасника виробничої сфери);
- сімейно-побутова, що задовольняє потреби в становленні й розвитку умінь, навичок, знань і особистісних якостей, необхідних для ефективного виконання ролей членів родини;
- соціальна, орієнтована на розвиток і вдосконалювання функцій людини як члена суспільства, громади, соціальної групи.

Загальнокультурну освіту дорослих, у свою чергу, можна підрозділити на:

- загальну середню, потреби в завершенні загальної середньої освіти;
- освіта, що задовольняє потреби індивіда в розвитку своєї особистості;
- освіта, що спрямована на підтримку й розвиток свого здоров'я;
- освіта, що задовольняє потреби людини в змістовному проведенні дозвілля.

Зміст загальної середньої освіти дорослих не повинен носити принципових відмінностей від загальної середньої освіти недорослих, тому що мета цього напрямку – дати дорослій людині можливість придбати знання й навички, еквівалентні загальнодержавному стандарту загальної середньої освіти.

Специфіка освіти дорослих полягає, насамперед, в тому, що її контингентом є залучені у сферу зайнятості повнолітні громадяни. Звідси важливий методологічний принцип, якого необхідно дотримуватися у формуванні нормативно-правової бази: законодавство про освіту дорослих повинно регулювати відносини, пов'язані з професійною діяльністю, з різними сторонами життя людини, суспільства, держави.

Зміст освіти дорослих повинен відповідати конкретним потребам конкретних людей і охоплювати практично всі аспекти життя і всі сфери знань. З достатнім ступенем умовності воно може бути підрозділене на два основних змістовних блоки: 1) соціально-рольове і 2) загальнокультурне або загальнорозвиваюче.